

Vissa handelspolitiska frågor

Sammanfattning

I betänkandet behandlar utskottet 25 motionsyrkanden om olika handelspolitiska frågor. Samtliga yrkanden avstyrks av utskottet. Ställningstagandena från utskottet har föranlett sex reservationer.

Utskottet ser positivt på att förhandlingarna inom den s.k. Doharundan inom Världshandelsorganisationen (WTO) har återupptagits. När det gäller WTO-frågor anser utskottet att de olika former av kontakt, insyn och inflytande som riksdagen har är tillfredsställande. Enligt utskottet är det angeläget med kontinuerliga utvärderingar av WTO:s tjänsteavtal. I en reservation (v, mp) hävdas att effekterna av WTO-avtalen måste utvärderas bättre utifrån sociala, miljömässiga och ekonomiska aspekter.

Avtalet om handelsrelaterade aspekter av immaterialrätter (TRIPs) tas upp i samband med motionsyrkanden om fattiga länders tillgång på läkemedel. Enligt utskottets uppfattning kan och bör avtalet tillämpas på ett sätt som stöder WTO-medlemmars, särskilt fattiga länders, rätt att skydda folkhälsan och att främja tillgången på läkemedel. Sammanfattningsvis konstaterar utskottet att utvecklingen går framåt när det gäller att anpassa WTO-avtalen till utvecklingsländernas behov. Vidare har Kommerskollegium påbörjat en utvärdering av tvångslicensieringsförfarandet. Reservanterna (v, mp) anser att TRIPs-systemet måste reformeras ytterligare eftersom målsättningen om fattigas länders tillgång till läkemedel inte har kunnat uppnås.

Utskottet välkomnar att frågan om handel i samband med miljö- och etikfrågor samt sociala frågor har kommit upp i olika organ och i skilda sammanhang. Med hänvisning till att stora ansträngningar pågår på olika nivåer för att hävda miljö- och etikfrågor samt sociala frågor i samband med handel avstyrker utskottet motionsyrkanden rörande dessa frågor. I en reservation (mp) hävdas att det finns ett behov av internationellt bindande regler för transnationella företag.

De ansträngningar som görs för att främja miljöhänsyn vid statsstödd exportfinansiering är positiva, redovisar utskottet. Kritiken i två reservationer (v, mp) inriktas bl.a. på att nuvarande miljöpolicy inte täcker alla projekt.

I fråga om exportkrediter för små och medelstora företag anser utskottet att de åtgärder som vidtagits beträffande garantier och krediter till denna grupp är välkomna och att erfarenheter bör vinnas av dessa åtgärder innan eventuella förändringar görs. I en reservation (s, v, mp) framförs uppfattningen att ytterligare satsningar är nödvändiga.

När det gäller frågan om tull på etanol anser ett enigt utskott att det är positivt att regeringen kraftfullt driver frågan om minskning eller borttagande av tullarna på etanol inom EU-kretsen i syfte att ett sådant upplägg också får gehör inom WTO-förhandlingarna.

Innehållsförteckning

Sammanfattning	1
Utskottets förslag till riksdagsbeslut	4
Redogörelse för ärendet	6
Ärendet och dess beredning	6
Utskottets överväganden	7
Inledning	7
WTO-frågor utom immaterialrätt	8
Motionen	9
Vissa kompletterande uppgifter	9
Utskottets ställningstagande	11
Immaterialrätt	12
Motionerna	12
Vissa kompletterande uppgifter	13
Utskottets ställningstagande	15
Handel i samband med miljö- och etikfrågor samt sociala frågor	16
Motionerna	16
Vissa kompletterande uppgifter	17
Regler för transnationella företag	17
Globalt ansvar	18
EU	19
Utskottets ställningstagande	20
Miljöfrågor vid exportkreditgivning	22
Motionerna	22
Vissa kompletterande uppgifter	22
Utskottets ställningstagande	24
Exportkrediter för små och medelstora företag	25
Motionen	25
Vissa kompletterande uppgifter	25
Utskottets ställningstagande	26
Tull på etanol	26
Motionen	26
Vissa kompletterande uppgifter	27
Utskottets ställningstagande	28
Reservationer	29
1. WTO-frågor utom immaterialrätt, punkt 1 (v, mp)	29
2. Immaterialrätt, punkt 2 (v, mp)	30
3. Handel i samband med miljö- och etikfrågor samt sociala frågor, punkt 3 (mp)	31
4. Miljöfrågor vid exportkreditgivning, punkt 4 (v)	32
5. Miljöfrågor vid exportkreditgivning, punkt 4 (mp)	33
6. Exportkrediter för små och medelstora företag, punkt 5 (s, v, mp)	34
Särskilt yttrande	35
Tull på etanol, punkt 6 (v, mp)	35
<i>Bilaga</i>	
Förteckning över behandlade förslag	36
Motioner från allmänna motionstiden hösten 2006	36

Utskottets förslag till riksdagsbeslut

1. **WTO-frågor utom immaterialrätt**

Riksdagen avslår motion 2006/07:N201 yrkandena 1–4 och 8.

Reservation 1 (v, mp)

2. **Immaterialrätt**

Riksdagen avslår motionerna 2006/07:U214 yrkande 1, 2006/07:N201 yrkandena 6 och 7, 2006/07:N299 och 2006/07:N300.

Reservation 2 (v, mp)

3. **Handel i samband med miljö- och etikfrågor samt sociala frågor**

Riksdagen avslår motionerna 2006/07:C317 yrkande 3, 2006/07:N203 yrkandena 1 och 2, 2006/07:N216 och 2006/07:A237 yrkande 2.

Reservation 3 (mp)

4. **Miljöfrågor vid exportkreditgivning**

Riksdagen avslår motionerna 2006/07:N293 yrkandena 1–4 och 2006/07:N304.

Reservation 4 (v)

Reservation 5 (mp)

5. **Exportkrediter för små och medelstora företag**

Riksdagen avslår motion 2006/07:N235.

Reservation 6 (s, v, mp)

6. **Tull på etanol**

Riksdagen avslår motionerna 2006/07:Sk246 yrkandena 10 och 11 samt 2006/07:MJ266 yrkandena 13 och 14.

Stockholm den 27 mars 2007

På näringsutskottets vägnar

Karin Pilsäter

Följande ledamöter har deltagit i beslutet: Karin Pilsäter (fp), Thomas Östros (s), Anne-Marie Pålsson (m), Carina Adolfsson Elgestam (s), Hans Rothenberg (m), Alf Eriksson (s), Krister Örnfjäder (s), Maria Plass (m), Berit Högman (s), Mikael Oscarsson (kd), Marie Weibull Kornias (m), Kent Persson (v), Karin Åström (s), Karin Granbom (fp), Per Bolund (mp), Staffan Anger (m) och Åke Sandström (c).

Redogörelse för ärendet

Ärendet och dess beredning

I detta betänkande behandlas 13 motioner från den allmänna motionstiden 2006/07 om vissa handelspolitiska frågor.

Upplysningar och synpunkter i ärendet har inför utskottet lämnats av handelsminister Sten Tolgfors med medarbetare från Utrikesdepartementet.

Utskottets överväganden

Inledning

Världshandelsorganisationen (World Trade Organization, WTO) bildades år 1995. Antalet medlemsländer uppgick i början av år 2007 till 150 och därutöver finns ytterligare ett 30-tal länder som förhandlar om medlemskap. Organisationen har sitt säte i Genève med 635 anställda. Uppgifter som åvilar WTO är bl.a. att svara för WTO-avtalen, vara ett forum för handelsförhandlingar, hantera tvistlösningsmekanismen, ha tillsyn över nationella handelsprinciper, ge teknisk hjälp och utbildning till utvecklingsländer samt att samverka med andra internationella organisationer. Varje land har en röst i WTO och besluten fattas med konsensus. Mer information om WTO och den s.k. Doharundan finns i utskottets betänkande 2005/06:NU7.

Under senare år har en diskussion påbörjats om önskvärdheten av ett parlamentariskt inflytande i WTO och flera konferenser i dessa frågor har ägt rum. Bland annat anordnades i december 2006 i Genève en parlamentarisk konferens, organiserad av Interparlamentariska unionen (IPU) och EU-parlamentet, om WTO-frågor. Från den svenska riksdagen deltog fyra ledamöter, varav två från näringsutskottet. På konferensen diskuterades bl.a. parlamentens möjligheter att få överblick över och insyn i WTO-förhandlingarna med särskilt fokus på Doharundan. Vidare debatterades frågor om multilaterala och bilaterala handelsförhandlingar samt jordbruksfrågor.

Utskottet behandlade under hösten 2005 en skrivelse om WTO:s Doharunda jämte motioner (skr. 2005/06:9, bet. 2005/06:NU7). Därvid framhöll ett enigt utskott vikten av frihandel som både ett svenskt och ett globalt intresse.

Doharundan suspenderades sommaren 2006 eftersom förhandlingarna hade strandat. Informella diskussioner inleddes före årsskiftet 2006/07, och i början av år 2007 återupptogs förhandlingarna. I samband med det årligen återkommande toppmötet för världens makthavare inom näringsliv, kultur och politik i Davos, Schweiz, (World Economic Forum) möttes i januari 2007 handelsministrar från flera WTO-länder och antydde att de var redo att börja förhandla igen. Tiden är dock knapp eftersom den amerikanske presidentens förhandlingsmandat löper ut till sommaren 2007. För att president Bush ska få förhandlingsmandatet förlängt av kongressen behövs ett genombrott i Doharundan under våren. Enligt kommissionär Peter Mandelsons uttalande i februari 2007 finns det bättre förutsättningar än tidigare att slutföra Doharundan.

Slutsatserna efter Europeiska rådets toppmöte i Bryssel den 8 och 9 mars 2007 innefattade bl.a. ett avsnitt om att det är av yttersta vikt för utveckling och för den europeiska ekonomins tillväxt- och sysselsättnings-

utsikter att det WTO-baserade multilaterala handelssystemet behålls och förstärks. Nödvändigheten av en ambitiös, balanserad och övergripande överenskommelse i Doharundan betonades. Alla viktiga parter uppmanades att agera i samma anda av konstruktivt engagemang för att förhandlingarna ska kunna slutföras med framgång. Samtidigt bör – med WTO-plattformen som utgångspunkt – de bilaterala och regionala frihandelsavtalen drivas framåt, klargjordes det.

Nuläget är följande. Inom jordbruksförhandlingarna har inga konkreta resultat uppnåtts. I mitten av mars 2007 arrangerade WTO-sekretariatet ett högnivåmöte om bomull. En slutsats var att Dohaförhandlingarna inte kommer att kunna slutföras utan ett resultat i bomullsfrågan. I industrivaruförhandlingarna vill Europeiska kommissionen, med stöd av Sverige, genomföra generella tullsänkningar och ser sektorslösningar som ett komplement. Tjänster är den tredje huvudkomponenten vid en uppgörelse i Doharundan. Beträffande förenklade handelsprocedurer finns ett stort antal förslag på bordet. Två viktiga utestående frågor är hur utvecklingsrelaterade aspekter ska formuleras samt hur den föreslagna mekanismen för informationsutbyte mellan olika länders tullmyndigheter ska se ut.

Inom Kommerskollegium har gjorts simuleringar av effekterna av möjliga utfall av Doharundan (Economic implications of the Doha round, september 2006). Studien utgår från tre möjliga utfall: ett kärnscenario och två scenarier som innebär mindre respektive mer omfattande liberalisering. Resultaten från simuleringarna indikerar att alla regioner i studien skulle vinna på Doharundans genomförande, i form av ökad nationalinkomst. Det gäller såväl EU-länderna och gruppen andra industrialiserade länder som de minst utvecklade länderna och övriga utvecklingsländer. De två sistnämnda grupperna tagna tillsammans vinner mest, och det är förenklade handelsprocedurer som främst bidrar till deras vinster. Simuleringsresultaten pekar på att Sverige vinner avsevärt mer än genomsnittet för industriländerna. För Sverige finns de största vinsterna att hämta i sänkta tullar för industrivaror. Det kan också uttryckas så att svenska hushåll vinner 1 200 kr–2 800 kr per år, beroende på hur omfattande liberalisering som sker.

WTO-frågor utom immaterialrätt

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår här behandlade motionsyrkanden om WTO-frågor med hänvisning till att motionsönskemålen ligger i linje med pågående strävanden för att tillgodose krav på öppenhet och kontinuerliga utvärderingar i handelssystemet.

Jämför reservation 1 (v, mp).

Motionen

I motion 2006/07:N201 (v) sägs att avskaffande av tullar och handelshinder fortfarande är ett rättesnöre inom WTO utan att skillnaderna mellan industriländer och utvecklingsländer beaktas. Enligt motionärerna visar erfarenheterna att avregleringar inte leder till minskade inkomstskillnader mellan länder. Varje land bör självt bestämma vilka verktyg som ska användas i utvecklingspolitiken. Sverige bör därför verka för att en utvärdering genomförs av de ekonomiska och miljömässiga effekterna av en avreglering av tjänstehandeln.

Enligt motionärerna bör regeringen årligen rapportera till riksdagen om utvecklingen inom den internationella handeln och Sveriges ställningstagande i frågor som rör WTO och handel. Både Sveriges och EU:s ”positions-papper” kring EU:s handelspolitik bör revideras och uppdateras offentligt allteftersom nya analyser görs. För att ge allmänheten och frivilligorganisationerna insyn i de internationella handelsfrågorna bör regeringen årligen anordna en offentlig hearing, där bl.a. Sveriges agerande inom EU och WTO tas upp.

I motionen hävdas att alkohol är ett område som berörs av WTO:s allmänna tjänstehandelsavtal (GATS) och att alkohol i avtalet betraktas som vilken handelsvara som helst. Motionärerna anser att alkoholens negativa och hälsomässiga konsekvenser underordnas krav på ekonomisk tillväxt och att detta är ett felaktigt synsätt. Därför eftersträvar de att alkohol inte ska ingå i multilaterala handelsavtal.

Vissa kompletterande uppgifter

Som medlem i EU omfattas Sverige av EU:s gemensamma handelspolitik. EG-kommissionen för gemenskapens talan i såväl bilaterala som regionala och multilaterala handelsförhandlingar. Detta sker i nära samråd med medlemsstaterna och utifrån särskilda förhandlingsmandat.

Som redovisats inledningsvis överlämnade regeringen i september 2005 en skrivelse till riksdagen om handelspolitiken. I skrivelsen informerades om förhandlingsläget i Doharundan och om regeringens prioriteringar inför WTO:s ministermöte som skulle äga rum i Hongkong i december 2005.

Regeringen ger löpande information till riksdagen dels i kammaren, dels i olika berörda utskott på ett sådant sätt att utvecklingen vad gäller Sveriges och EU:s ställningstaganden i WTO-förhandlingarna och andra handelspolitiska frågor kunnat följas och synpunkter kunnat lämnas. Samråd med EU-nämnden sker när olika handelspolitiska frågor är aktuella i rådet för allmänna frågor och yttre förbindelser. Vidare brukar ett antal riksdagsledamöter ingå i regeringens delegationer vid viktiga handelspolitiska möten. Så har skett vid de senaste ministermötena i WTO. Den nya riksdagsordningen när det gäller hantering av EU-ärenden i riksdagen kommer

att medföra ytterligare möjligheter till kontakter och informationsutbyte mellan riksdagen och Regeringskansliet rörande EU-frågor som exempelvis handelspolitiska frågor.

Vidare anordnas regelbundet inom Utrikesdepartementet möten med regeringens referensgrupp för WTO-frågor, där företrädare för fackföreningar, näringslivsorganisationer och enskilda organisationer samt berörda utskottskanslier kan delta. Vid mötena informeras om olika sakfrågor inom WTO-området och ges möjlighet att ställa frågor. Dessutom lämnas löpande information på särskild plats på UD:s hemsida.

Som redovisas inledningsvis pågår också en utveckling mot en större parlamentarisk insyn i WTO-förhandlingarna genom de möten som bl.a. organiseras av Interparlamentariska unionen och EU-parlamentet.

WTO:s allmänna tjänsteavtal, GATS, skapades år 1994 för att främja ökad öppenhet för den internationella handeln med privata tjänster. Avtalet byggde på en insikt om att tjänstehandeln får allt större betydelse för tillväxt och utveckling i alla länder och att det behövdes ett gemensamt regelverk. Analyser av konsekvenserna av de sociala, ekonomiska och miljömässiga effekterna av förhandlingsbud görs kontinuerligt både av EG-kommissionen och av enskilda medlemsstater.

Utgångspunkten var att WTO:s medlemmar inte ska diskriminera mellan privata tjänsteleverantörer från olika länder eller behandla utländska tjänsteleverantörer sämre än de egna. Avtalet tar inte sikte på balansen mellan privat och offentligt utan handlar om icke-diskriminering på privata marknader. Vilken verksamhet som ska bedrivas i offentlig respektive privat regi avgörs inte av WTO utan av länderna själva. För en detaljerad information om WTO:s tjänsteavtal hänvisas till utskottets betänkande 2005/06: NU7 (s. 40).

Redan i GATS-avtalets inledande text bekräftas medlemsländernas rätt att införa nya regleringar för att tillgodose nationella målsättningar. Sveriges möjligheter att lagstifta eller införa regler för att skydda människors hälsa påverkas således inte av GATS. Det står varje land fritt att undanta försäljning av alkoholhaltiga drycker från avtalet.

Den tjänstesektor i GATS som berörs vid försäljning av alkohol är distributionssektorn. När GATS förhandlades fram i början av 1990-talet gjordes ett undantag för detaljstförsäljning i Sverige av alkoholhaltiga drycker. Detta undantag finns också i det förhandlingsbud som EU har lagt på bordet i de nu pågående förhandlingarna i Doharundan.

Med hänsyn till att andra EU-länder har olika specifika intressen beträffande alkoholdistribution (i EU-kretsen har vissa länder offensiva och andra defensiva intressen) har Sverige i Dohaförhandlingarna inte motsatt sig att EU har riktat önskemål om liberaliseringar (dvs. att diskriminering inte ska ske på grund av nationalitet) gentemot andra WTO-medlemmars privata tjänstemarknader för alkoholdistribution. Det är upp till varje förhandlingspart i WTO att förhålla sig till dessa önskemål i de pågående förhandlingarna.

Utskottets ställningstagande

Utskottet ser mycket positivt på att förhandlingarna inom Doharundan har återupptagits och förväntar sig att alla parter gör sitt yttersta för att det nödvändiga genombrottet ska kunna ske under våren 2007. Som beskrivits i det inledande avsnittet innebär bedömningen att alla de studerade ländergrupperna har att vinna på Doharundans genomförande, utvecklingsländerna allra mest. Även för svensk del är ett lyckosamt resultat av rundan av stor ekonomisk betydelse.

Med anledning av motionärernas önskemål om ökad öppenhet i samband med WTO vill utskottet understryka att en regelbunden rapportering kring WTO-frågorna i riksdagen, såsom också sker, är angelägen för att säkerställa riksdagens inflytande och möjlighet till insyn. Den nya hanteringen av EU-frågor i riksdagen är också ägnad att ge ytterligare information och möjligheter att i ett tidigt skede bilda sig en uppfattning om olika frågor, bl.a. inom handelsområdet. Någon form av parlamentariskt inflytande i WTO, t.ex. via Internationella parlamentariska unionens möten, är ett annat sätt att möta kraven på öppenhet. Ytterligare åtgärder för att öka öppenheten nämns ovan i avsnittet med de kompletterande uppgifterna. Sammantaget anser utskottet att de olika former av kontakt, insyn och inflytande som riksdagen har när det gäller WTO-frågor är tillfredsställande.

En öppnare handel för privata tjänster är av betydande vikt för Sverige, som är ett av världens 20 största tjänsteexporterande länder. En fri och öppen handel med överenskomna spelregler inom tjänstesektorn kan effektivisera ekonomin, främja utvecklingen inom många områden och motverka korruption. Utskottet anser – delvis i linje med uppfattningen i motion 2006/07:N201 (v) – att det är angeläget att kontinuerliga utvärderingar görs av effekterna av WTO:s tjänsteavtal.

När det gäller motionsyrkandet om alkohol som handelsvara vill utskottet klargöra att alkoholpolitiska åtgärder och åtgärder mot missbruk bereds av socialutskottet. Som utskottet tidigare framhållit – senast i betänkande 2005/06:NU14 – är det viktigt att WTO:s allmänna tjänsteavtal, GATS, erbjuder förutsägbarhet i fråga om ett lands tjänstemarknad, när landet väl har valt att göra åtaganden i någon sektor. Sverige har, som redan beskrivits i det föregående, gjort ett generellt undantag för detaljistförsäljning av alkoholhaltiga drycker i distributionssektorn. Detta undantag ingår i EU:s förhandlingsbud i Doharundan. Ytterligare åtgärder är inte påkallade enligt utskottets mening.

Med det anförda avstyrks den behandlade motionen i aktuella delar.

Immateralrätt

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår olika motionsyrkanden om förändringar i de immaterialrättsliga reglerna inom handelssystemet med hänvisning till att utvecklingen går framåt när det gäller att anpassa WTO-avtalen till utvecklingsländernas behov och att Kommerskollegium har påbörjat en utvärdering.

Jämför reservation 2 (v, mp).

Motionerna

Fattiga länder måste få tillgång till hivläkemedel till rimligt pris. Detta är utgångspunkten för motion 2006/07:U214 (fp). Det görs gällande att priserna på hivläkemedel har mångdubblats bl.a. beroende på att alla utvecklingsländer från år 2005 måste tillämpa avtalet om handelsrelaterade aspekter av immaterialrätter (Trade Related Aspects of Intellectual Property Rights, TRIPs-avtalet) fullt ut. I motionen beskrivs den komplicerade handläggningen av s.k. tvångslicensiering av läkemedel. Motionären anser att Sverige bör driva på för att ändra TRIPs så att utvecklingsländerna själva får avgöra i vilka sektorer och i vilken takt de vill införa produktpatent. Vidare bör Sverige arbeta för att TRIPs-avtalet ändras så att människor i de fattigaste länderna får tillgång till livsnödvändiga läkemedel.

I motion 2006/07:N299 (kd) framhåller motionären att en första förutsättning för att människor ska ha en god hälsa är en minskad fattigdom. Både när det gäller forskning och utveckling och prissättningen på läkemedel måste rika länder och internationella organisationer ta ett större ansvar, hävdas det. Ett hinder är TRIPs-avtalet inom WTO-systemet. Sverige bör verka för att det görs en utvärdering och revision av TRIPs för att nå säkerhet om att avtalet inte står i konflikt med FN:s konventioner. Vidare bör Sverige inom EU:s ram verka för att EU:s förordning om tvångslicensiering av läkemedel ses över.

Även om WTO-länderna bestämt att reglerna inom TRIPs-systemet skulle bli mindre krävande för fattiga länder har målsättningen inte uppnåtts, uppges det i motion 2006/07:N300 (kd). Sverige bör driva på så att TRIPs ändras i linje med rekommendationen från FN:s samordnare för millenniemålen, nämligen att utvecklingsländerna själva får avgöra i vilka sektorer och i vilken takt de vill införa produktpatent.

I motion 2006/07:N201 (v) betonas vikten av att Sverige inom WTO agerar för att få till stånd en lösning på frågan om fattiga länders tillgång på läkemedel. Överenskommelsen inom WTO år 2003 rörande möjligheten för länder att producera och exportera billiga läkemedel har inte medfört lättnader i praktiken, hävdar motionärerna. Även de fattigaste utvecklingsländerna måste kunna säkerställa en god tillgång till läkemedel; därför måste reglerna kring tvångslicensieringen ändras, menar motionärerna.

Vissa kompletterande uppgifter

Doharundan inleddes år 2001. I Doha antogs en särskild deklARATION om avtalet om handelsrelaterade aspekter av immaterialrätter (TRIPs) och hälsa där det konstaterades att immaterialrätt är viktigt för att främja ny utveckling av mediciner, samtidigt som TRIPs-avtalet måste implementeras på ett sätt som kan öka fattiga länders tillgång till läkemedel. Det fastslogs också att TRIPs-avtalet inte skulle kunna användas för att hindra länder att vidta åtgärder för att främja den nationella hälsan. Deklarationen klargjorde TRIPs-avtalets flexibilitet när det gäller möjligheterna till s.k. tvångslicensiering, huvudsakligen för landets egna behov. Med tvångslicens avses licens utan patenthavarens samtycke för att kunna producera den patentskyddade produkten.

I augusti 2003 enades WTO-medlemmarna om att tvångslicenser under vissa förutsättningar ska kunna utfärdas för tillverkning av läkemedel för export till länder utan egen produktionskapacitet för läkemedel (eller med en otillräcklig kapacitet). Därmed möjliggjordes för sådana länder att – utan patenthavarens samtycke – importera billiga kopior av patentbelagda läkemedel i situationer med folkhälsoproblem. I Dohadeklarationen nämns hiv/aids, tuberkulos, malaria och andra epidemier som exempel på folkhälsoproblem.

År 2005 inarbetades WTO-beslutet från år 2003 i TRIPs-avtalet. Detta innebär att det numera är själva avtalet som möjliggör export av läkemedelsprodukter, tillverkade under tvångslicens. Sverige var drivande i frågan om tvångslicenser för export till länder utan egen produktionskapacitet, både inför överenskommelsen i augusti 2003 och när det gäller beslutet i WTO år 2005 om en revidering av TRIPs för att implementera överenskommelsen.

För att genomföra WTO-beslutet från år 2003 inom EU har Sverige aktivt tillsammans med andra EU-länder arbetat med att ta fram en förordning i frågan. Detta ledde till att Europaparlamentets och rådets förordning om tvångslicensiering av patent för tillverkning av läkemedelsprodukter för export till länder med folkhälsoproblem (EG/2006/816) antogs i maj 2006.

Genom förordningen har EU fått till stånd en reglering som tillämpas direkt i alla medlemsstater. Förordningen innehåller bestämmelser om hur det i praktiken ska gå till när en tvångslicens utfärdas eller upphävs och innebär att tvångslicensiering sker på ett rättssäkert sätt, vilket är av stor vikt för alla inblandade parter, främst det behövande landet, läkemedelstillverkaren och patenthavaren.

TRIPs-avtalet, med dess regler om tvångslicensiering, är dock endast en liten pusselbit i den stora internationella insats som krävs för att fattiga länder ska få tillgång till läkemedel. TRIPs-avtalet utgör en handelspolitisk aspekt på lösningen av ett mycket större fattigdomsproblem.

Enligt uppgift studerar Kommerskollegium på eget initiativ frågor kring utnyttjandet och effekterna av den möjlighet till tvångslicensiering för export som nu föreligger. Studien ska enligt planerna avslutas till sommaren 2007.

Antalet människor i utvecklingsländerna som faktiskt får tillgång till bromsmediciner mot aids har ökat väsentligt. Cirka 1,6 miljoner människor i de minst utvecklade länderna och i andra länder med låga medelinkomster får i dag bromsmediciner, vilket kan jämföras med ca 240 000 personer år 2001. En viktig orsak till denna utveckling är Världshälsoorganisationens (WHO) och FN-organet Unaid (The Joint United Nations Programme on HIV/AIDS) initiativ, som innebar att 3 miljoner människor vid utgången av år 2005 skulle ha bromsmediciner mot aids. Även om det högt ställda målet inte uppnåddes, ledde initiativet tillsammans med de starkt ökade finansieringsmöjligheterna, dels från Globala fonden mot aids, tuberkulos och malaria, dels från Förenta staterna, ändå till en kraftig ökning av antalet människor som får bromsmediciner. (Antalet människor i världen som lever med hiv eller aids uppskattas till omkring 40 miljoner.)

Fram till år 2005 gällde enligt TRIPs-avtalet att vissa utvecklingsländer kunde avstå från att skydda läkemedelsprodukter genom patent. Tillverkningsmetoderna måste emellertid kunna skyddas. Ett land som Indien kunde mot denna bakgrund och baserat på det låga kostnadsläget i landet producera kopior av mediciner för behandling av exempelvis hiv och aids till lägre kostnader än industriländerna. Från och med år 2005 har undantaget från skyldigheten att tillhandahålla s.k. produktpatent för läkemedel upphört för Indien m.fl. länder. Innebörden av detta är följande. När det gäller nya läkemedel som patenteras fr.o.m. år 2005 kan det bli nödvändigt för en indisk tillverkare att skaffa en licens för produkt/metod-patentet från en utländsk patentinnehavare för att kunna producera kopior av det patentskyddade läkemedlet. Förstärkningen av patentskyddet innebär samtidigt ökade incitament för utvecklingen av nya läkemedel i exempelvis Indien. Vilken betydelse förändringen på sikt kommer att få för priserna på och tillgången till läkemedel kan inte bedömas i nuläget.

De minst utvecklade länderna har emellertid enligt Dohadeklarationen fått förlängda övergångstider för att införa TRIPs fullt ut, bl.a. patentskydd för läkemedelsprodukter, till år 2016.

Näringsutskottet har tidigare, bl.a. i betänkande 2003/04:NU12, redovisat uppfattningen att utvecklingen av biotekniska produkter kräver stora investeringar i forskning och utveckling och att det immaterialrättsliga skyddet mot denna bakgrund är av avgörande betydelse för verksamheten. Samtidigt är det av stort värde att utvecklingsländernas tillgång till läkemedel underlättas, ansåg utskottet. I en reservation (v, mp) redovisas uppfattningen att överenskommelsen i WTO år 2003 för att möjliggöra fattiga länders tillgång på viktiga mediciner till rimliga priser av många anses alltför snäv.

Utskottets ställningstagande

Enligt utskottets uppfattning är det positivt att överenskommelser har kunnat nås inom WTO:s ram med syfte att utvecklingsländerna ska kunna skaffa mediciner för att kunna bekämpa nationella hälsokriser som t.ex. hiv/aids-epidemin orsakar i många länder.

TRIPs-avtalet kan och bör tillämpas på ett sätt som stödjer WTO-medlemmars, särskilt fattiga länders, rätt att skydda folkhälsan och att främja tillgången på läkemedel. TRIPs-avtalet ger t.ex. möjlighet till tvångslicens som innebär att någon mot patenthavarens vilja får rätt att tillverka kopior av exempelvis läkemedel. Tidigare har det varit svårt för fattiga länder som saknar möjligheter att tillverka läkemedel själva att utnyttja tvångslicenssystemet. Med de ändringar som har gjorts i TRIPs-avtalet har det blivit möjligt att exportera läkemedel till behövande länder som står inför nationella hälsokriser och inte har tillräcklig egen produktionskapacitet.

För Sveriges del är överenskommelserna en framgång eftersom Sverige har drivit dessa frågor inom EU:s ram. Som redovisats ovan har TRIPs-avtalet ändrats, vilket innebär en ökad tydlighet kring möjligheterna att tillverka läkemedel med hjälp av tvångslicens. Fattiga länder med allvarliga folkhälsoproblem kan notifiera behov hos WTO och vända sig till andra länders läkemedelsindustrier för att få till stånd tillverkning av läkemedel med stöd av tvångslicens. Vidare har Sverige inom EU aktivt verkat för tillkomsten av den förordning som har antagits för att genomföra 2003 års överenskommelse om tvångslicenser. Enligt uppgift innebär förordningen så pass enkla och snabba möjligheter till tvångslicenser som TRIPs-avtalet tillåter.

Med hänvisning till den tveksamhet som motionärerna redovisar i fråga om TRIPs-systemets och tvångslicensieringens funktionssätt m.m. anser utskottet att det är mycket värdefullt att Kommerskollegium gör en utvärdering kring utnyttjandet och effekterna av den möjlighet till tvångslicensiering som föreligger.

Utskottet har – liksom tidigare – uppfattningen att utvecklingen av biotekniska produkter kräver stora investeringar i forskning och utveckling och att det immaterialrättsliga skyddet mot denna bakgrund är av avgörande betydelse för verksamheten. Därför är det av stort värde att politiska lösningar har kommit fram som underlättar utvecklingsländernas tillgång till läkemedel utan att underminera patentsystemet. Samtidigt som patentskyddet genererar teknisk utveckling och forskning om framtida mediciner måste det finnas utrymme för en flexibel och human tillämpning av reglerna i syfte att även fattiga människor i världens fattigaste länder ska ha tillgång till medicin. Det bör dock återigen framhållas att ländernas hälsoproblem inte löses enbart med billiga mediciner. Åtgärder som utbildning, forskning, satsning på jämställdhet, stärkande av nationella hälsosystem och byggande av infrastruktur i utvecklingsländerna är också väsentliga.

Sammanfattningsvis kan konstateras att utvecklingen, vilken ligger i linje med motionärernas önskemål, går framåt när det gäller att anpassa WTO-avtalen till utvecklingsländernas behov.

Därmed avstyrks samtliga här aktuella motionsyrkanden.

Handel i samband med miljö- och etikfrågor samt sociala frågor

Utskottets förslag i korthet

Med hänvisning till att stora ansträngningar pågår på olika nivåer för att hävda miljö- och etikfrågor samt sociala frågor i samband med handel avslår riksdagen motionsyrkanden om dessa frågor.

Jämför reservation 3 (mp).

Motionerna

I motion 2006/07:N216 (s) pläderas för att svenska företag i sin verksamhet utomlands måste visa hur de respekterar mänskliga rättigheter även i sådana länder som inte aktivt arbetar mot barnarbete och prostitution. Motionären beklagar att det svenska näringslivet inte har tagit samma ansvar när det gäller prostitution som i fråga om skadligt barnarbete. Det är angeläget att regeringen har en dialog med näringslivets företrädare om denna fråga, hävdas det.

EU ska bedriva en rättvis handelspolitik, begärs det i motion 2006/07:A237 (s). Detta innebär enligt motionären att det ska krävas att de företag som exporterar till EU-länderna ska kunna garantera att varorna har producerats med hänsyn till att villkoren är acceptabla för människor, djur och miljö. Motionären ser stora problem med att europeiska företag flyttar sin produktion till länder utanför EU för att få billig arbetskraft – i värsta fall genom barnarbete – för att sedan sälja sina produkter till EU-länderna. Den europeiska marknaden bör därför stängas för den typen av företag, anser motionären.

I motion 2006/07:C317 (fp) hävdas att i en värld där länder befinner sig på olika nivå, när det gäller välstånd, demokrati och utveckling, krävs det tydliga regler för att den ”svagare” parten inte ska bli utnyttjad i internationell handel. När politiken och regelverken saknas i fattiga utvecklingsländer kan transnationella företag bryta mot regler om mänskliga rättigheter och arbetsrätt m.m. Inom FN pågår ett arbete för att skapa hållbara regelverk för transnationella företag. Denna process bör Sverige stödja, anser motionären.

Det behövs statlig uppmuntran av olika ideella organisationer som främjar demokrati och rättvisa, sägs det i motion 2006/07:N203 (fp). Bland annat nämns Föreningen för Rättvisemärkt i Sverige, som är en ideell organisation med syfte att väcka opinion om rättvis handel. Genom att motarbeta diskriminering och garantera att arbetare och odlare får skäligt betalt för sin arbetsinsats stimuleras till rättvisa handelsvillkor för tredje världen. Vidare främjas en långsiktigt hållbar produktion, menar motionärerna.

Vissa kompletterande uppgifter

Regler för transnationella företag

Ökad frihandel och förbättrade kommunikationer har öppnat nya möjligheter för det svenska näringslivet att verka internationellt. Detta innebär bl.a. tillträde till nya marknader i länder där den politiska utvecklingen inte alltid har hunnit med i samma takt som den ekonomiska. På dessa marknader ställs svenska företag inför utmaningar, både i form av osäkra marknadsvillkor och etiska dilemman. Svenska företag förväntas följa nationella lagar och förordningar i länder där de är verksamma. Regeringen är positiv till att näringslivet frivilligt tar ett socialt och miljömässigt ansvar därutöver, inte minst i länder där den nationella lagstiftningen är bristfällig. Regeringen har genom Globalt ansvar (se vidare nedan) en dialog med det svenska näringslivet kring de utmaningar som svenska företag ställs inför när de är verksamma utomlands. Dessutom har de multinationella företagen ett eget nätverk (Corporate Social Responsibility, CSR) där de arbetar med etiska och sociala frågor, vilket noterades under utskottets studieresa till Kina år 2006. Även Amnesty och föreningen Swedwatch m.fl. är aktiva internationellt i dessa frågor.

Internationella regler avseende mänskliga rättigheter, grundläggande arbetsvillkor, korruption och miljöhänsyn finns i dag genom mellanstatliga avtal och konventioner, t.ex. FN:s deklaration om de mänskliga rättigheterna och Internationella arbetsorganisationens (ILO) konventioner inom arbetslivsområdet.

Bedömningen är att arbetet med frågor om företags sociala ansvar inte får användas som ett protektionistiskt redskap. I stället bör arbetet inriktas på att utveckla processer som främjar både tillväxt och en hållbar utveckling.

Genom FN:s initiativ Global Compact och OECD:s riktlinjer för multinationella företag finns riktlinjer för de transnationella företagens verksamhet.

FN:s Global Compact är ett FN-initiativ som lanserades av FN:s generalsekreterare Kofi Annan år 1999. Syftet är att främja ett ansvarskännande företagandenskap så att näringslivet kan vara delaktigt i lösningarna när det gäller globaliseringens utmaningar. Global Compact bygger på tio principer inom områden som mänskliga rättigheter, arbetsliv, miljö och antikorruption. Individuella företag tar själva initiativ till att bli medlemmar i nätverket, som bl.a. diskuterar policyfrågor och driver projekt. Global Com-

pact innebär inte regelverk och kontroll utan vilar på ansvarskännande, öppenhet, företagens egna intressen och samhällets initiativ. Sekretariatet finansieras genom frivilliga bidrag från medlemsländerna, varvid Sverige är den största bidragsgivaren.

OECD:s riktlinjer, vilka bygger på existerande internationella instrument som t.ex. ILO:s kärnkonventioner, är gemensamma rekommendationer till företag från 39 regeringar. De reviderade riktlinjerna antogs av OECD:s ministermöte i juni 2000. I riktlinjerna sägs bl.a. att företagen dels bör bidra till ekonomisk, social och miljömässig utveckling i syfte att uppnå en hållbar utveckling, dels respektera de mänskliga rättigheterna för de individer som påverkas av företagsverksamheten och dels medverka till avskaffande av barnarbete. Riktlinjerna innehåller en uppföljningsmekanism som innebär att misstanke om överträdelse av riktlinjerna kan anmälas till en nationell kontaktpunkt (i Sverige en trepartskommitté bestående av företrädare för näringslivsorganisationer, fackliga organisationer och Regeringskansliet med ordförande från Globalt ansvar). Den nationella kontaktpunkten är i sin tur skyldig att undersöka frågan och – om fallet ligger inom den nationella kontaktpunktens mandat – genom diskussion försöka förmå företaget i fråga att följa riktlinjerna.

Regeringen arbetar enligt uppgift med att stärka den internationella processen för de nationella kontaktpunkterna, bl.a. genom ett större utbyte av bästa praxis. En uppdatering av den svenska handboken om OECD:s riktlinjer har nyligen gjorts.

Globalt ansvar

Att stödja företags arbete med socialt och miljömässigt ansvar är en komponent i regeringens utrikes- och handelspolitik. Globalt ansvar (Swedish Partnership for Global Responsibility) initierades av den dåvarande regeringen i början av år 2002. Det är ett initiativ för att främja svenska företags arbete för mänskliga rättigheter, grundläggande arbetsvillkor och en bättre miljö samt bekämpande av korruption. Syftet är att genom ett konstruktivt samarbete med företag och andra delar av samhället ta till vara de positiva bidrag som näringslivet kan tillföra globaliseringen. Utgångspunkten är OECD:s riktlinjer för multinationella företag och Global Compacts tio principer.

De tre målsättningarna inom Globalt ansvar är att bidra till förverkligandet av mänskliga rättigheter och hållbar utveckling, att stärka svenska företags konkurrenskraft och att öka kunskapen om de multilaterala regelverken. Den kunskaps- och informations-spridande verksamheten som utförs av Globalt ansvar är riktad till en bred krets av företag, det civila samhället och akademien.

Globalt ansvar är en integrerad del av Regeringskansliets verksamhet (inom Utrikesdepartementet) och utgör där en plattform för kunskapsspridning och erfarenhetsutbyte. En viktig del i Globalt ansvars arbete är att underlätta för företag att hitta verktyg för hur de kan arbeta med dessa frågor. Vidare hålls seminarier och workshoppar kring olika frågeställningar.

På plats, genom utlandsmyndigheterna, samarbetar Globalt ansvar med svenska företag kring frågor som rör sociala och miljömässiga ansvarsfrågor. Genom nationella och lokala arrangemang kan företagen dela med sig av sina egna erfarenheter. Verksamheten ger också möjlighet för företagen att visa upp bästa praxis, något som ofta väcker stort intresse bland nationella myndigheter och organisationer. Svenska företag som använder internationella konventioner som ledstjärnor stärker det svenska varumärket genom sin konkurrenskraft och ökar trovärdigheten för Sveriges internationella engagemang.

För att uppförandekoder och etiska riktlinjer ska få effekt är det väsentligt med uppföljning och rapportering. Ett verktyg som många större företag använder sig av är mallar framtagna genom ett globalt rapporteringsinitiativ (Global Reporting Initiative), som Sverige tidigare lämnat stöd till.

Ett exempel på bilaterala samarbeten gäller svenska företag som är verksamma i Kina. Globalt ansvar har tillsammans med den svenska ambassaden arrangerat och medverkat vid ett antal seminarier, bl.a. under det svenska statsbesöket sommaren 2006. Vid seminarierna har myndigheter, lokala företag och organisationer medverkat, och svenska företag har uppmärksammats som bra exempel på ansvarsfullt företagande. Ett brett besöksprogram till Sverige på högsta tjänstemannanivå har genomförts i samarbete med svenska företag och Regeringskansliet.

Förutom de insatser som görs av Global Compact, Globalt ansvar, CSR-nätverket och Amnesty m.fl. och som riktas mot storföretag stöder den svenska regeringen även satsningarna på att småföretag i utvecklingsländer ska få bättre etiska och sociala villkor i sina respektive verksamheter. Detta sker genom att såväl den föregående som den nuvarande regeringen har lämnat stöd (ca 1,6 miljoner kronor per år) för opinionsbildning i samband med rättvisemärkta varor. Den internationella rörelsen för rättvis handel hjälper i dag över 5 miljoner småproducenter i utvecklingsländer. Försäljningen i Sverige av produkter från dessa företag ökade med 63 % år 2006 jämfört med året innan.

EU

Sverige och EU har aktivt arbetat för att få upp frågan om grundläggande arbetsvillkor på den internationella handelsagendan bl.a. genom att stärka dialogen mellan ILO och WTO. I arbetet med EU:s tullpreferenssystem (GSP) har Sverige också drivit frågan om att extra tullåttnader skulle

kunna ges till länder som strävar efter att följa ILO:s grundläggande konventioner. Från svensk sida stöds ILO:s arbete med globaliseringens sociala dimension.

Sveriges och EU:s åtaganden vad gäller den gemensamma handelspolitiken inom ramen för WTO är inte förenliga med att stänga EU:s marknader genom ensidiga beslut. WTO-åtagandet handlar bl.a. om att EU inte på egen hand kan särbehandla import från vissa länder eller producenter utan erkända grunder från FN. Bland annat har öppen handel bidragit till att länder har lyckats att höja sin standard vad gäller just arbetsvillkor och miljö.

I ett meddelande från EG-kommissionen år 2006 (KOM/2006/136) redovisas kommissionens överväganden om hur Europa ska kunna göras till ett kompetenscentrum för företagens sociala ansvar. Kommissionen kommer även fortsättningsvis att verka för kunskapsspridning och förverkligande av bl.a. OECD:s riktlinjer för multinationella företag och FN:s initiativ Global Compact. I detta syfte stöder kommissionen inrättandet av en europeisk allians för företagens sociala ansvar. I en bilaga till meddelandet beskrivs att alliansen ska använda sig av befintliga företagsstrukturer för socialt ansvarstagande och att bedömningar av resultatet ska göras på högnivån.

Meddelandet möttes av bred kritik från flertalet medlemsstater då det inte ansågs ge vägledning kring hur ansvarsfrågorna kan hanteras inom EU. Ansvaret för genomförandet har lagts på en nybildad extern grupp, och någon rådsbehandling kan inte förväntas. Sverige är liksom andra medlemsstater starkt kritiskt till processen och ifrågasätter också om ett förverkligande av förslagen kan ge företagen något mervärde. Kommissionens undersökning visar att i princip alla medlemsstater har skapat funktioner på regeringsnivå för att främja socialt ansvarstagande.

Utskottets ställningstagande

Utskottet ser positivt på att frågan om handel i samband med miljö- och etikfrågor samt sociala frågor har kommit upp i olika organ och i skilda sammanhang. Initiativ har tagits på flera håll. Utskottet har förhoppningen att dessa initiativ speglar ett brett och djupt engagemang såväl i Sverige som internationellt. Det är enligt utskottets mening viktigt att visa på de positiva effekterna av globalisering för att öka förtroendet för frihandel.

Respekt för mänskliga rättigheter, rättvisa och social utveckling måste i första hand åstadkommas nationellt. Men WTO-avtalen bör understödja de bredare utvecklingsmålen. Utskottet stöder inriktningen att EU i WTO-förhandlingarna medverkar till att nå ett ambitiöst slutresultat med öppnare och mer rättvisa handelsregler. Frågan om handel och miljö är känslig i förhållandet mellan industriländer och utvecklingsländer. Många utveck-

lingsländer ser de krav som reses från industriländernas sida beträffande miljöhänsyn mer som förtäckta protektionistiska strävanden än som verklig omsorg om miljövärdena. Det gäller således att hitta en balanserad lösning.

En utgångspunkt är att handelspolitiken ska medverka till att stärka respekten för grundläggande arbetsvillkor och att såväl WTO som bilaterala och regionala handelsavtal ska bidra till att Internationella arbetsorganisationens (ILO) rättighetskonventioner genomförs och efterlevs.

Globaliseringen innebär att företag får ett allt större inflytande över världsutvecklingen. Utskottet anser att det är naturligt och nödvändigt att detta inflytande följs av ett moraliskt ansvar. I framtiden måste stater, frivilligorganisationer och företag samarbeta i de stora globala frågorna såsom kampen för mänskliga rättigheter och arbetet mot miljöförstöring och korruption. På nationell nivå bör regeringen och det svenska näringslivet ha en dialog om hur företagen ska agera i andra länder och om utformningen av etiska uppförandekoder.

Det är enligt utskottets mening viktigt att bidra till att de fattiga länderna kan dra nytta av alla de möjligheter som ges genom globalisering och internationell handel då detta bidrar till tillväxt som kan användas för fattigdomsbekämpning och standardhöjning i dessa länder.

FN:s Global Compact, OECD:s riktlinjer för multinationella företag och Globalt ansvar m.fl. organisationer är av stor vikt för att fästa uppmärksamheten på problemen i skärningspunkten mellan handel och miljö respektive handel och mänskliga rättigheter. Förhoppningen är att dessa organisationer ska dra till sig alltfler företag. Företagens engagemang är glädjande men det sagda innebär inte att frivillighet kan ersätta väl fungerande lagar och regler.

Till skillnad från uppfattningen i motion 2006/07:A237 (s) anser utskottet att det är regelstridigt att stänga den europeiska marknaden för företag i Europa som flyttar sin produktion till länder med billig arbetskraft och sedan säljer produkterna till EU-länder. Problemen med barnarbete måste attackeras på annat sätt.

Även konsumenterna kan genom sina krav och inköp styrka företagens agerande i önskad riktning. Konsumentorganisationer och frivilligorganisationer har ett huvudansvar att informera i samhället. Konsumentkraven i industriländerna kan fungera som ett instrument för att driva fram bättre arbetsvillkor i företag som har verksamhet i utvecklingsländerna. Som redovisats ovan har regeringen bidragit med ca 1,6 miljoner kronor per år för opinionsbildning i samband med rättvisemärkta varor. Detta ger konsumenterna bättre förutsättningar att hålla sig informerade och underlag för att kunna agera.

Som framgår ovan har motionerna lovvärda ambitioner, samtidigt som stora ansträngningar pågår på olika nivåer för att hävda miljö- och etikfrågor samt sociala frågor i samband med handel.

Med hänvisning till vad som anförts avstyrks samtliga här behandlade motioner i aktuella delar.

Miljöfrågor vid exportkreditgivning

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår motionsyrkanden rörande miljöfrågor vid exportkreditgivning. De ansträngningar som görs för att främja miljöhänsyn vid statsstödd exportfinansiering är positiva, anser utskottet.

Jämför reservationerna 4 (v) och 5 (mp).

Motionerna

I motion 2006/07:N304 (kd) föreslås att en obligatorisk miljöprovning ska föregå alla beslut om exportkrediter och exportgarantier. Motivet är att undvika att Exportkreditnämnden (EKN) stöder projekt som innebär negativ miljöpåverkan.

Motionärerna bakom motion 2006/07:N293(v) redovisar att EKN:s obligatoriska miljögranskning omfattar samtliga projekt som kan få negativa konsekvenser på miljön i den mån projekten uppgår till minst 100 miljoner kronor. Dock bör även projekt under 100 miljoner kronor omfattas, anser motionärerna.

Enligt dagens regler ska ett projekt som har starkt negativ miljöpåverkan avslås, men det finns enligt motionärerna inte klara regler för vad som är en starkt negativ miljöpåverkan. Det behövs därför tydliga riktlinjer för vilken miljöpåverkan som är acceptabel, och vad som inte ryms inom den ramen. Regeringen bör initiera en översyn av EKN:s miljöpolicy med syfte att tydliggöra vad som är en acceptabel miljöpåverkan. Vidare bör regeringen se till att det blir en process där det är EKN och inte det enskilda företaget som ska svara för att miljökonsekvensbeskrivningar genomförs. Sverige har skrivit under ILO-konventionen, barnkonventionen och konventionen om mänskliga rättigheter. Enligt motionärerna bör företag som erhåller statliga garantier för sin export kunna avkrävas att de följer dessa regler. Förslaget är att regeringen ska se till att EKN i sina beslut slår vakt om grundläggande regler inom arbetsrätten och de nämnda konventionerna.

Vissa kompletterande uppgifter

Inom OECD har arbetet med frågan om miljöhänsyn vid statsstödd exportfinansiering (krediter och garantier) pågått under ett antal år. Även andra etiska regler som sociala frågor, antikorrupcion och hänsyn till fattiga länder har behandlats inom OECD.

På en skriftlig fråga (fr. 2006/07:407) av Per Bolund (mp) informerade statsrådet Sten Tolgfors om OECD:s arbete på detta område. Statsrådet meddelande att frågan om OECD:s miljöhänsyn var under förhandling. Vidare tog han upp OECD:s nya handlingsplan mot korrupcion.

OECD fastställde år 2003 vissa miljöriktlinjer för exportgarantiinstitutens verksamhet. Flertalet länder ansåg inte att alla affärer skulle granskas. Av konkurrensneutralitetsskäl bedömdes det viktigt att införa jämförbara nivåer och regler för att kunna garantera att miljöfarliga projekt skulle behandlas lika av alla garantiinstitut. Det ska med andra ord inte vara möjligt att ”vinna” ett projekt genom att erbjuda mindre strikta miljöregler. Nu har flertalet OECD-länder infört likartade system för miljökrav vid statsstödd exportfinansiering.

Sedan år 2006 pågår förhandling om nya miljöriktlinjer. En ny förhandlingsomgång kommer att äga rum under våren 2007. Enligt uppgift driver Sverige på för att få till stånd en skärpning av de aktuella riktlinjerna för miljöhänsyn; dock sätter sig ett flertal länder emot större förändringar.

Handlingsplanen mot korruption gäller från januari 2007. Bland annat ställs krav på exportkreditinstituten att de måste säkerställa att exportören inte står på någon ”svart lista” eller att exportören inte är föremål för brottsundersökning på grund av korruption. Om de misstänker att det finns korruption i en affär måste de anmäla detta till polis eller åklagare. Exportörerna måste lova att de inte är inblandade i korruption, och om det skulle visa sig att de är det, blir garantin ogiltig.

Exportkreditnämnden har till uppgift att främja svensk export genom att utfärda garantier. Det finns inga vinstkrav på verksamheten, men totalt sett ska verksamheten vara självbärande över tiden. Vidare finns det krav att EKN ska se till att villkoren för garantierna står i överensstämmelse med de internationella överenskommelser som Sverige har ingått om statsstödd exportkreditgivning. EKN följer OECD:s rekommendationer.

I april 2000 införde EKN en miljöpolicy för sin garantigivning, vilket innebar att större exportprojekt inom miljömässigt känsliga branscher skulle miljögranskas. Miljöpolicyen har reviderats flera gånger sedan dess, bl.a. som en följd av utvecklingen inom OECD.

Givetvis ska importlandets miljöstandarder följas, men om det finns internationella miljöstandarder som är striktare än importlandets ska de striktare reglerna iakttas.

Miljöprövningens syfte är att motverka negativa konsekvenser för miljön. Projekten delas in i olika klasser beroende på vilken typ av projekt som avses. Ett projekt som anses kunna ha starkt negativ miljöpåverkan placeras i kategori A. För sådana projekt kräver EKN en miljökonsekvensbeskrivning enligt internationell standard. Miljökonsekvensbeskrivningen, eller en sammanfattning av denna, ska offentliggöras av EKN 30 dagar innan nämnden utfärdar garantiförbindelse. Syftet med offentliggörandet är att ge möjlighet för utomstående att lämna synpunkter. Om ett projekt antas ge upphov till något mindre miljöpåverkan klassificeras det som kategori B. Alla projekt som klassificerats som kategori A eller B miljögranskas av EKN samt redovisas till OECD.

Vid granskningen av A- och B-projekt lägger EKN särskild vikt vid klimatpåverkan.

EKN miljögranskar också sådana projekt där ansökan avser minst 100 miljoner kronor och där kredittiden är minst 2 år. Om det finns särskilda skäl kan även andra affärer komma att miljögranskas, t.ex. när lokaliseringen anses känslig. EKN följer därmed OECD:s rekommendation.

Vid vissa större projekt gör EKN besök på plats för att bilda sig en egen uppfattning om i första hand miljöpåverkande faktorer.

Även när det gäller miljökonsekvensbeskrivningar finns det beskrivet i OECD-riktlinjerna vilka krav som gäller. EKN har som intern regel att i normalfallet ska exportören ta fram det material som behövs för att bedöma om en garanti ska ges eller ej. Det gäller även miljörelaterad information såsom miljökonsekvensbeskrivningar. I många fall har exportören redan gjort en miljökonsekvensbeskrivning när affären har kommit så långt att EKN kommer in i bilden.

I och med att en miljökonsekvensbeskrivning tas fram i enlighet med internationell standard görs också en bedömning av de mänskliga rättigheterna (s.k. MR-frågor). Lokalbefolkningen ska alltid tillfrågas när det är fråga om projekt med risk för negativ miljöpåverkan. I OECD-ländernas miljöriktlinjer bevakas särskilt tre aspekter inom MR-området, nämligen frågor om folkomflyttningar, påverkan på kulturellt värdefulla områden samt konsekvenser för ursprungsbefolkningar. Riktlinjer är bl.a. Världsbankens standarder. EKN bedömer därefter om tillräckliga åtgärder vidtas, och om EKN bedömer att så inte är fallet ställs ytterligare krav.

Resultatet av arbetet med etiska hänsyn i verksamheten, inklusive utarbetande av etiska riktlinjer, ska redovisas av EKN till regeringen i en separat rapport senast i juli 2007.

Utskottets ställningstagande

De ansträngningar som görs för att främja miljöhänsyn vid statsstödd exportfinansiering är positiva, anser utskottet. För närvarande pågår en omförhandling av OECD:s miljöriktlinjer från år 2003, och Sverige driver på för att få till stånd en skärpning.

EKN följer OECD:s rekommendationer för sin garantigivning och har sedan år 2000, då miljöpolicyen infördes, reviderat den flera gånger. I de kompletterande uppgifterna ovan redovisas hur miljögranskningen hanteras vid alla exportprojekt med risk för negativ miljöpåverkan. Myndighetens arbetssätt när det gäller hantering av miljöfrågor anpassas och utvecklas med hänsyn till vunna erfarenheter, internationella normer och nya undersökningsmetoder.

Inom OECD och EU pågår ett långsiktigt samarbete med att harmonisera de nationella systemen för exportfinansiering. EKN medverkar i detta samarbete. Enligt utskottet är det positivt att EKN arbetar vidare med bl.a. miljöfrågorna, inte minst i samarbete med OECD.

En eventuell diskussion om frågeställningen kring nya bindande regler i fråga om miljöhänsyn bör enligt utskottets mening föras på internationell nivå, så att inte enbart de svenska företagens konkurrenskraft påverkas.

Utskottet vill erinra om att EKN har regeringens uppdrag att informera sina kunder om OECD:s riktlinjer för multinationella företag och om det svenska initiativet Globalt ansvar, vilket bl.a. bygger på FN:s Global Compact.

Med hänvisning till vad som anförts avstyrker utskottet här behandlade motioner i aktuella delar.

Exportkrediter för små och medelstora företag

Utskottets förslag i korthet

Med hänvisning till att erfarenheter bör vinnas av de åtgärder som redan vidtagits beträffande garantier och krediter till små och medelstora företag avslår riksdagen en motion om ytterligare satsningar på exportkrediter för denna grupp.

Jämför reservation 6 (s, v, mp).

Motionen

I motion 2006/07:N235 (m) begärs en översyn av möjligheterna att utöka exportkrediterna för små och medelstora företag. Särskilt de små företagen behöver inte bara kompetens för att sälja sina produkter utomlands utan också exportgarantier på marknader som kan vara svåra att nå och få avsättning på, hävdar motionären. Han anser därför att en analys bör göras av intressanta marknader för små företag.

Vissa kompletterande uppgifter

Enligt regleringsbrevet för EKN ska nämnden satsa ytterligare på garantier till små och medelstora företag med målet att få minst 250 nya kunder under år 2007. EKN genomför nu en stor satsning för att nå dessa företag och ge dem ett stöd i deras exportsatsningar. I nära samarbete med Almi Företagspartner AB görs under året en särskild kampanj för att nå de små och medelstora företagen.

Svensk Exportkredit AB (SEK) främjar små och medelstora företag genom att säkerställa tillgång till finansiella lösningar för export och infrastruktur. Sedan länge har SEK ett samarbete med banker där SEK:s utlåning till bankerna bl.a. ska bidra till bankernas krediter till mindre företag. Inom ramen för detta samarbete finns också ett förenklat finansieringsförfarande där SEK direkt refinansierar enskilda mindre exporttransaktioner. I samma syfte etablerade SEK i slutet av år 2006 ett samarbete med två sparbanker i södra Sverige.

Vidare kan informeras om att regeringen i december 2006 beslutade att ge ett stöd på fyra miljoner kronor till Sveriges exportråd för verksamheten med regionala exportrådgivare för små och medelstora företag. Personlig rådgivning erbjuds till företag med färre än 50 anställda. Under år 2007 ska 22 regionala exportrådgivare finnas på plats och täcka samtliga svenska län.

Utskottets ställningstagande

De åtgärder som nu vidtagits beträffande garantier och krediter till små och medelstora företag, vilka redovisats ovan, är välkomna enligt utskottets uppfattning. Såväl uppdraget till EKN att satsa ytterligare på garantier till små och medelstora företag med målet att få minst 250 nya kunder under år 2007 som verksamheten inom Svensk Exportkredit AB och Sveriges exportråd gentemot små och medelstora företag är värdefulla. I enlighet med önskemålet i motion 2006/07:N235 (m) pågår således en förstärkning av stödet vad gäller exportgarantier, exportkrediter och rådgivningsverksamhet till små och medelstora företag. Enligt utskottets mening är det viktigt att vinna erfarenheter av dessa åtgärder i syfte att främja de små och medelstora företagens exportaktiviteter för att – vid behov – ytterligare kunna ”vässa” verksamheten.

Med det sagda avstyrks motionen.

Tull på etanol

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår motionsyrkanden rörande borttagande av etanoltullar med hänvisning till att regeringen kraftfullt driver frågan om minskning eller borttagande av tullarna på etanol inom EU-kretsen.

Jämför särskilt yttrande (v, mp).

Motionen

Vänsterpartiet tar i motion 2006/07:Sk246 upp tullkostnaderna i samband med import av etanol för fordonsdrift i Sverige. Enligt motionärerna är det inte rimligt att det finns särskilda tullar på (brasiliansk) etanol när det inte finns tullar på råolja, som utgör grund till bensin och diesel. Tullarna syftar till att försvara den sydeuropeiska etanolen, som är baserad på vin, förmodar motionärerna.

Därför bör riksdagen begära att regeringen återkommer med ett lagförslag med innebörd att tullavgiften tas bort. Inom EU bör regeringen kraftfullt verka för att tullavgifterna för etanol som kommer från länder utanför EU elimineras.

Även i Vänsterpartiets motion 2006/07: MJ266 tas frågan om tull på etanol upp. Enligt motionärerna bör Sverige dels ta bort tullavgiften på importerad etanol, dels i EU kraftfullt verka för att tullavgifterna för etanol utanför EU tas bort.

Vissa kompletterande uppgifter

Kommerskollegium publicerade i januari 2007 rapporten Handelsaspekter på biodrivmedelsområdet (119-0109-2007). Biodrivmedel – liksom andra varor – bör produceras och exporteras av de länder som har de bästa förutsättningarna för detta, sägs det i rapporten. Om länder hindras från att kunna använda sig av sina komparativa fördelar genom tullar, leder detta till högre kostnader för samhället i sin helhet och för konsumenterna. Vidare drabbas producenterna, inte minst i utvecklingsländerna. I rapporten refereras till en OECD-studie som visar att det inte är fysiskt möjligt att inom EU producera tillräckligt med energigrödor för att nå upp till målet i det s.k. biodrivmedelsdirektivet (2003/30/EG). Även om det vore fysiskt möjligt skulle det inte vara samhällsekonomiskt hållbart. Kommerskollegiums slutsats är att EU genom import av biodrivmedel kan reducera utsläppen av växthusgaser på ett mer kostnadseffektivt sätt än genom att använda inhemskt producerade drivmedel. Mot denna positiva effekt av import måste dock vägas eventuella negativa effekter i exportlandet, t.ex. på den biologiska mångfalden och miljön samt arbetsvillkoren i produktionen. Handelsrestriktioner som tullar är dock ett mycket trubbigt instrument för att minska dessa negativa effekter av produktionen, sägs det. Handel kan i stället bidra till ekonomisk tillväxt som kan öka människors välfärd och skapa en hållbar produktion. Enligt Kommerskollegium bör målet ur ett samhällsekonomiskt hållbarhetsperspektiv vara att verka för en eliminering eller kraftig reduktion av tullen på etanol.

Handelsminister Sten Tolgfors, miljöminister Andreas Carlgren och jordbruksminister Eskil Erlandsson publicerade den 30 januari 2007 en debattartikel i Dagens Industri med grundtanken att EU borde slopa den höga tullen på etanol. En sådan åtgärd skulle gynna både miljön och utvecklingsländerna. Bakgrunden är att etanol i EU klassificeras som en jordbruksprodukt och därmed åtnjuter ett relativt högt tullskydd på ca 1,80 kr per liter. Följden är att etanol från Brasilien missgynnas jämfört med produktion inom EU trots att Brasilien har goda produktionsförutsättningar. Etanolimport från Brasilien skulle enligt statsråden vara fördelaktig från energisynpunkt och ge lägre koldioxidutsläpp samt ge konsumenterna ett lägre pris.

Att avskaffa eller ändra de tullar som gäller vid import till Sverige är dock en fråga som beslutas på EU-nivå, påpekas det. Sverige kan därför inte självt vare sig avskaffa eller ändra tullarna. Etanoltullarna motiverades tidigare med att uppbyggnaden av EU:s etanolindustri var i en utvecklings-

fas. Detta motiv blir allt svagare vartefter etanolindustrin utvecklas till att bli konkurrenskraftig i ett internationellt perspektiv. Författarna anser därför att Sverige i EU bör verka för ett avskaffande av etanoltullarna.

Vidare kan nämnas att referensgruppen för WTO-frågor i februari 2007 fick information om bakgrunden till ovannämnda debattartikel. Bland mötets deltagare fanns ett generellt stöd för förslaget att ta bort tullarna på etanol. Emellertid redovisades från Utrikesdepartementets sida en viss osäkerhet om hur andra medlemsländer inom EU kommer att ställa sig i frågan.

Tullfrågan kommer enligt uppgift också att drivas som en del av den bredare energidiskussionen som pågår inom EU och inte enbart i samband med handelsfrågorna.

Frågan om borttagande av etanoltullar ingår i de pågående WTO-förhandlingarna. Vidare kommer tullfrågan att tas upp inom ramen för återupptagna förhandlingar mellan EU och Mercosur (den södra gemensamma marknaden, dvs. ett ekonomiskt block som utgörs av Argentina, Brasilien, Paraguay, Uruguay och Venezuela).

Utskottets ställningstagande

Enligt utskottets mening är det positivt att regeringen kraftfullt driver frågan om minskning eller borttagande av tullarna på etanol inom EU-kretsen i syfte att ett sådant upplägg också får ett vidare gehör inom WTO-förhandlingarna. Som redovisats ovan finns det vinster att göra såväl för industriländerna i Europa som för utvecklingsländerna. Det framgår att Brasilien har goda förutsättningar för produktion av etanol. En eliminering av etanoltullen skulle innebära dels ett effektivare sätt att uppnå målen om minskade utsläpp av växthusgaser, dels möjligheter till en ökad välfärd i utvecklingsländer. En samlad bedömning bör samtidigt väga in eventuella negativa effekter i produktionsländerna. Konsumentintresset i Europa är en annan faktor som bör beaktas liksom även konsekvenserna för de europeiska producenterna av energigrödor.

Motionerna 2006/07:Sk246 (v) och 2006/07:MJ266 (v) är delvis på samma linje som utskottet, dvs. att regeringen i EU bör driva frågan om att minska eller ta bort tullavgifterna för importerad etanol. Mot den bakgrunden bör de aktuella motionsyrkandena inte föranleda någon åtgärd av riksdagen.

Båda de nämnda motionerna har dessutom krav på att regeringen ska lägga fram förslag med innebörd att Sverige ska ta bort tullavgiften. Att Sverige, som är medlem i EU, ensidigt skulle avveckla tullen på etanol är emellertid inte möjligt. Skälet är att gemenskapen grundar sig på en tullunion och att tullsatsen i den gemensamma tulltaxan ska fastställas av Europeiska rådet.

Därmed avstyrks de här upptagna motionerna i aktuella delar.

Reservationer

Utskottets förslag till riksdagsbeslut och ställningstaganden har föranlett följande reservationer. I rubriken anges vilken punkt i utskottets förslag till riksdagsbeslut som behandlas i avsnittet.

1. WTO-frågor utom immaterialrätt, punkt 1 (v, mp)

av Kent Persson (v) och Per Bolund (mp).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 1 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motion 2006/07:N201 yrkandena 1–4 och 8.

Ställningstagande

Vi är positiva till att förhandlingarna inom Doharundan har återupptagits men anser att fattigdoms- och rättighetsperspektivet måste få ett större genomslag i den globala handelspolitiken.

Liksom tidigare menar vi att WTO-avtalens effekter måste utvärderas bättre, såväl ur social som ur miljömässig och ekonomisk synvinkel. Sverige bör således verka för att utvärderingar och konsekvensanalyser utifrån sociala, ekonomiska och miljömässiga effekter av avreglering av handel genomförs.

I likhet med uppfattningen i motion 2006/07:N201 (v) anser vi vidare att regeringen årligen bör rapportera till riksdagen om utvecklingen inom den internationella handeln och Sveriges ställningstagande i frågor som rör WTO och handel. Den svenska linjen när det gäller WTO-frågor lades fast år 1999 (skr. 1998/99:58, bet. 1998/99:NU13), och positionsdokumentet har inte reviderats sedan dess trots nya bedömningar. Inte heller EU har ändrat sin position. Vi anser att såväl Sveriges som EU:s ställningstagande bör revideras och uppdateras samt att denna process ska ske offentligt. Vidare är det viktigt att ge möjlighet för allmänhet och frivilligorganisationer att få ta del av och diskutera regeringens ståndpunkter i internationella handelsfrågor. Regeringen bör därför årligen anordna en offentlig utfrågning med inriktning på Sveriges agerande i EU och andra internationella sammanhang när det gäller WTO och handel.

Enligt vår mening bör folkhälsan vara ett prioriterat mål inom de multilaterala förhandlingarna. Alkoholfrågan förtjänar extra stor försiktighet i WTO-förhandlingarna.

Riksdagen bör genom ett uttalande ställa sig bakom vad vi här har anfört. Därmed tillstyrks den nämnda motionen i berörda delar.

2. Immaterialrätt, punkt 2 (v, mp)

av Kent Persson (v) och Per Bolund (mp).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 2 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motionerna 2006/07:U214 yrkande 1, 2006/07:N201 yrkandena 6 och 7, 2006/07:N299 och 2006/07:N300.

Ställningstagande

TRIPs-systemet måste reformeras ytterligare. Trots att målsättningen är att fattiga länder ska få tillgång till läkemedel har detta inte kunnat uppnås av olika skäl.

En orsak är att alla länder utom de minst utvecklade numera måste tillämpa TRIPs-reglerna fullt ut, dvs. det räcker inte att betala för licenser för patent på tillverkningsmetoden som tidigare. Nu måste de länder som ska producera läkemedel utverka licenser även på produktpatenten, vilket blir mer kostsamt. En annan orsak är de krångliga reglerna i processen att skaffa billiga läkemedel med hjälp av TRIPs-reglerna. Det behövande landet, som inte självt kan tillverka ett nödvändigt läkemedel, måste först informera WTO om sitt behov. Om det inte gäller offentlig icke-kommersiell användning eller en nödsituation, måste landet också försöka få tillstånd en licens från patenthavaren för det fall att läkemedlet omfattas av patent i det egna landet. Därefter måste en tänkbar tillverkare i ett exportörsland identifieras. Denne måste sedan söka och erhålla en tvångslicens från myndigheterna i sitt land. Tillverkaren producerar produkten och betalar ersättning till patentinnehavaren.

TRIPs-avtalet bör självfallet utformas så att den avsedda effekten – att människor i de fattigaste länderna får tillgång till livsnödvändiga läkemedel – uppnås. Sverige bör därför driva på för att TRIPs ska ändras, bl.a. så att utvecklingsländerna själva får avgöra i vilka sektorer och i vilken takt de vill införa produktpatent. Vidare bör Sverige arbeta för en revidering av EU:s förordning om tvångslicensiering av läkemedel med syfte att den ska tillgodose behovet av enkla och snabba möjligheter till tvångslicensiering.

Den nu pågående utvärderingen av Kommerskollegium är värdefull för att se var de största hindren och de främsta möjligheterna till förbättringar föreligger. I likhet med uppfattningen i motionerna 2006/07:U214 (fp),

2006/07:N299 (kd), 2006/07:N300 (kd) och 2006/07:N201 (v) utgår vi från att Sverige driver på för att TRIPs-reglerna och deras tillämpning ändras så att utvecklingsländerna kan säkerställa en god tillgång på läkemedel.

Därmed tillstyrks samtliga här aktuella motionsyrkanden.

3. Handel i samband med miljö- och etikfrågor samt sociala frågor, punkt 3 (mp)

av Per Bolund (mp).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 3 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motionerna 2006/07:C317 yrkande 3, 2006/07:N203 yrkandena 1 och 2 samt 2006/07:N216 och bifaller delvis motion 2006/07:A237 yrkande 2.

Ställningstagande

De nuvarande internationella handelsavtalen återspeglar främst den rika världens prioriteringar och är inriktade på ekonomisk tillväxt. Det faktum att vissa länder försöker vinna konkurrensfördelar på den globala marknaden genom att ha en obefintlig eller dålig lagstiftning för miljöskydd och arbetarskydd har inte uppmärksamrats tillräckligt. I svaga statsbildningar och outvecklade demokratier är barnarbete, extremt låga löner, förbud mot facklig organisering m.m. inte ovanliga företeelser.

I många länder är det svårt att hålla transnationella företag ansvariga för brott beroende på begränsningar i lagstiftningen eller brist på finansiella resurser att driva rättsprocesser m.m. I dag kan det vara svårt att begära skadestånd från ett transnationellt företag, vars dotterbolag har ställt till stora miljöskador i ett fattigt land. För att slippa betala skadestånd kan moderbolaget låta dotterbolaget gå i konkurs. Enligt min uppfattning bör det vara möjligt att rikta skadeståndskrav direkt mot moderbolaget, även om de skadelidande finns i ett annat land.

De frivilliga initiativen, exempelvis OECD:s riktlinjer, FN:s Global Compact eller det svenska Globalt ansvar, är inte tillräckliga för att komma till rätta med oansvariga företag. Därför anser jag att det finns ett behov av internationellt bindande regler för transnationella företag. I enlighet med uppfattningen i motion 2006/07:C317 (fp) bör Sverige stödja den process som pågår inom FN:s ram för att skapa hållbara regelverk för transnationella företag.

Det är rimligt att införa en bindande uppförandekod som ger bestämda riktlinjer när det gäller miljöhänsyn, respekt för mänskliga rättigheter m.m. för företags verksamhet. Sverige bör, i linje med uppfattningen i motionerna 2006/07:N203 (fp) och 2006/07:N216 (s), vara ett gott föredöme och verka pådrivande både inom FN och EU i dessa frågor.

Det är också värt att notera att konsumentkraven i industriländerna kan fungera som ett instrument för att driva fram bättre arbetsvillkor i de multinationella företag som har verksamhet i utvecklingsländerna. Ovan har redovisats att rättvisemärkning erhåller visst stöd, vilket är positivt. Detta ger konsumenterna bättre förutsättningar att hålla sig informerade och underlag för att kunna agera.

Jag har sympati för det goda syftet i motion 2006/07:A237 (s) angående en rättvis handelspolitik men är inte övertygad om att den föreslagna metoden är den rätta.

Riksdagen bör genom ett uttalande ställa sig bakom vad jag har anfört rörande handel i samband med miljö- och etikfrågor samt sociala frågor.

Därmed tillstyrks motionerna 2006/07:C317 (fp), 2006/07:N203 (fp) och 2006/07:N216 (s) och tillstyrks delvis motion 2006/07:A237, alla i aktuella delar.

4. Miljöfrågor vid exportkreditgivning, punkt 4 (v)

av Kent Persson (v).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 4 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motionerna 2006/07:N293 yrkan-dena 1–4 och 2006/07:N304.

Ställningstagande

Jag anser att många länder i väst bidrar till en ohållbar utveckling i utvecklingsländerna genom att de nationella exportkreditnämnderna ger finansiellt stöd till miljöskadliga investeringar i fattiga länder. När svenska entreprenörer är verksamma utomlands är det inte ovanligt att projektens finansiering stöds av statliga exportgarantier och exportkrediter. Projekt – även sådana som har en negativ miljöpåverkan – får visst statligt stöd därigenom att Exportkreditnämnden (EKN) inte har samma vinstkrav som vinstdrivande försäkringsbolag.

EKN:s miljöpolicy är inte heltäckande. I likhet med vad som anförs i motionerna 2006/07:N293 (v) och 2006/07:N304 (kd) bör samtliga projekt, dvs. även projekt som understiger 100 miljoner kronor, omfattas av en obligatorisk miljöprövning. Vidare bör tydliga riktlinjer utarbetas för vilka negativa miljöeffekter som inte kan accepteras.

Jag ställer mig bakom uppfattningen i motion 2006/07:N293 (v) i fråga om ansvaret för miljökonsekvensbeskrivningarna. I dag ålägger EKN det enskilda företaget att utföra en miljökonsekvensbeskrivning, när EKN bedömer att en sådan behövs, utan att ge direktiv för upplägg och inriktning. Det vore en bättre ordning att EKN ansvarar för att en miljökonsekvensbeskrivning tas fram inför en prövning av exportgaranti till ett företag än att företaget självt ska styra arbetet.

Sverige har skrivit på ILO-konventionen, den s.k. barnkonventionen och konventionen om mänskliga rättigheter. EKN bör begära att företagen uppfyller kraven i dessa konventioner i samband med kredit- och garantigivning. Sverige bör vara ett föregångsland på detta område.

Riksdagen bör genom ett uttalande ställa sig bakom vad som ovan har anförts angående miljöfrågor vid exportkreditgivning. Därmed tillstyrks de behandlade yrkandena i motionerna 2006/07:N293 och 2006/07:N304.

5. Miljöfrågor vid exportkreditgivning, punkt 4 (mp)

av Per Bolund (mp).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 4 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförts i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motionerna 2006/07:N293 yrkandena 1, 2 och 4 samt 2006/07:N304 och avslår motion 2006/07:N293 yrkande 3.

Ställningstagande

Jag anser att många länder i väst bidrar till en ohållbar utveckling i utvecklingsländerna genom att de nationella exportkreditnämnderna ger finansiellt stöd till miljöskadliga investeringar i fattiga länder. När svenska entreprenörer är verksamma utomlands är det inte ovanligt att projektens finansiering stöds av statliga exportgarantier och exportkrediter. Projekt – även sådana som har en negativ miljöpåverkan – får visst statligt stöd därigenom att Exportkreditnämnden (EKN) inte har samma vinstkrav som vinstdrivande försäkringsbolag.

EKN:s miljöpolicy är inte heltäckande. I likhet med vad som anförts i motionerna 2006/07:N293 (v) och 2006/07:N304 (kd) bör samtliga projekt, dvs. även projekt som understiger 100 miljoner kronor, omfattas av en obligatorisk miljöprövning. Vidare bör tydliga riktlinjer utarbetas för vilka negativa miljöeffekter som inte kan accepteras.

Till skillnad från uppfattningen i motion 2006/07:N293 (v) anser jag inte att det bör vara EKN som ska svara för att miljökonsekvensbeskrivningar görs inför en prövning av exportgaranti.

Sverige har skrivit på ILO-konventionen, den s.k. barnkonventionen och konventionen om mänskliga rättigheter. EKN bör begära att företagen uppfyller kraven i dessa konventioner i samband med kredit- och garantigivning. Sverige bör vara ett föregångsland på detta område.

Riksdagen bör genom ett uttalande ställa sig bakom vad som ovan har anförts angående miljöfrågor vid exportkreditgivning. Därmed tillstyrks motionerna 2006/07:N293 i berör del (tre yrkanden) och 2006/07:N304. Ett ytterligare yrkande i motion 2006/07:N293 avstyrks.

6. Exportkrediter för små och medelstora företag, punkt 5 (s, v, mp)

av Thomas Östros (s), Carina Adolfsson Elgestam (s), Alf Eriksson (s), Krister Örnfjäder (s), Berit Högman (s), Kent Persson (v), Karin Åström (s) och Per Bolund (mp).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 5 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anføres i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motion 2006/07:N235.

Ställningstagande

De åtgärder som nu vidtagits beträffande garantier och krediter till små och medelstora företag, vilka redovisats ovan, är välkomna. Såväl uppdraget till EKN att satsa ytterligare på garantier till små och medelstora företag med målet att få minst 250 nya kunder under år 2007 som verksamheten inom Svensk Exportkredit AB och Sveriges exportråd gentemot små och medelstora företag är värdefulla.

Dessa åtgärder är dock inte tillräckliga. Det fordras också riktade bransch-satsningar på strategiska branscher för att projektexporten inom områden där Sverige ligger långt framme ska kunna göra ytterligare framsteg. Små och medelstora företag bör erbjudas ett fördjupat kunskapsunderlag i form av bransch- och marknadsanalyser av vissa branscher och marknader. Genom en sådan åtgärd blir företagen bättre förberedda inför sina kommande exportsatsningar.

Riksdagen bör genom ett uttalande ställa sig bakom vad som här har anförts. Därmed tillstyrks motion 2006/07:N235 (m).

Särskilt yttrande

Tull på etanol, punkt 6 (v, mp)

Kent Persson (v) och Per Bolund (mp) anför:

Vi stöder utskottets uppfattning om att regeringen i EU bör driva frågan om att minska eller ta bort tullavgifterna för importerad etanol. Det finns en stark svensk opinion för att ta bort etanoltullarna. Att tullarna trots detta finns kvar speglar det orimliga i att Sverige har överlämnat beslutsmakten i dessa frågor till EU.

Vidare är det obegripligt att EU i det s.k. biodrivmedelsdirektivet har infört ett mål om att 5,75 % av fordonsbränslen ska utgöras av förnybara bränslen år 2010 och samtidigt tvingar medlemsländerna att tillämpa höga tullar på biodrivmedel. Sätter EU ambitiösa mål måste medlen ses över.

BILAGA

Förteckning över behandlade förslag

Motioner från allmänna motionstiden hösten 2006

2006/07:Sk246 av Lars Ohly m.fl. (v):

10. Riksdagen begär att regeringen återkommer med lagförslag som innebär att tullavgiften på importerad etanol tas bort.
11. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att regeringen i EU kraftfullt bör verka för att tullavgifterna för etanol utanför EU tas bort.

2006/07:C317 av Birgitta Ohlsson (fp):

3. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att den svenska regeringen ska stödja FN i arbetet för att skapa ett internationellt regelverk för transnationella företag.

2006/07:U214 av Barbro Westerholm (fp):

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om förändring av TRIPs-avtalet.

2006/07:MJ266 av Lars Ohly m.fl. (v):

13. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att Sverige ska ta bort tullavgiften på importerad etanol.
14. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att regeringen i EU kraftfullt bör verka för att tullavgifterna för etanol utanför EU tas bort.

2006/07:N201 av Gunilla Wahlén m.fl. (v):

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att Sverige bör verka för att utvärderingar och konsekvensanalyser av sociala, ekonomiska och miljömässiga effekter av en avreglering av handeln med tjänster utförs innan ytterligare krav på avregleringar genomförs.
2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att regeringen årligen bör rapportera till riksdagen om utvecklingen inom den internationella handeln och om Sveriges ställningstaganden i frågor som rör WTO och handel.

3. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att regeringen bör verka för att både Sveriges och EU:s ”positions-papper” kring internationella handelsregler revideras och uppdateras samt att denna process sker offentligt.
4. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att regeringen årligen bör anordna en offentlig ”hearing” med anledning av hur Sverige agerat och kommer att agera i EU och i andra internationella sammanhang när det gäller WTO och handel.
6. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att regeringen ska verka för att WTO-avtalen och deras genomförande inte får stå i konflikt med eller motverka främjandet av fattiga människors tillgång till läkemedel.
7. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att Sverige bör verka för att problemet kring begränsningen med ”tvångslicensieringen” får en lösning som innebär att även de fattigaste utvecklingsländerna kan säkerställa en god tillgång till läkemedel.
8. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att Sverige i WTO och i EU bör verka för att alkohol inte ska ingå i multilaterala handelsavtal.

2006/07:N203 av Anita Brodén och Agneta Berliner (båda fp):

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om statlig uppmuntran av olika ideella organisationer som främjar demokrati och rättvisa.
2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om behovet av verksamheter som motarbetar all typ av diskriminering, uppmuntrar till rättvisa handelsvillkor med tredje världen samt främjar en långsiktigt hållbar produktion.

2006/07:N216 av Carina Hägg (s):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om svenska företags moraliska ansvar utomlands.

2006/07:N235 av Staffan Anger (m):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om en översyn av möjligheterna till en förstärkning av exportkrediterna för små och medelstora företag.

2006/07:N293 av Gunilla Wahlén m.fl. (v):

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att miljöpolicyen även ska omfatta projekt under 100 miljoner kronor.

2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att regeringen bör initiera en översyn av EKN:s miljöpolicy så att det framgår vad som är en acceptabel miljöpåverkan.
3. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att regeringen bör se till att det är EKN som har ansvaret för att miljökonsekvensbeskrivningar genomförs och inte det enskilda företaget.
4. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att regeringen bör se till att EKN vid beslut om krediter ska följa grundläggande regler för arbetsrätt, barnkonvention och konvention om mänskliga rättigheter.

2006/07:N299 av Rosita Runegrund (kd):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om fattigdomssjukdomar och behov av en översyn av TRIPs-avtalet.

2006/07:N300 av Inger Davidson (kd):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om en förändring av det s.k. TRIPs-avtalet.

2006/07:N304 av Ingemar Vänerlöv (kd):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om obligatorisk miljöprovning.

2006/07:A237 av Hillevi Larsson (s):

2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om vikten av att EU driver en rättvis handelspolitik.